

AZ
ERDÉLYI IRODALMI TÁRSASÁG
ÉVKÖNYVE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I.

HIVATALOS KIADÁS A TÁRSASÁG TAGJAI SZÁMÁRA.

KOLOZSVÁR.

NY. A »KÖZMŰVELŐDÉS« IRODALMI INTÉZET, KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁBAN.

1889.

AZ

ERDÉLYI IRODALMI TÁRSASÁG

ÉVKÖNYVE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

HIVATALOS KIADÁS A TÁRSASÁG TAGJAI SZÁMÁRA.

KOLOZSVÁR.

NY. A »KÖZMÜVELŐDÉS« IRODALMI INTÉZET, KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁBAN.

1889.

195860

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I.

Kuun Géza gróf elnöki beszéde

az Erd. Irod. Társaság 1889. május hó 26-án tartott I-ső ünnepélyes közgyűlésén.

A történelem nemcsak a múltból meríti tanúságait, de a jelenből is s csak úgy válhatik valamely időszaknak a bonyodalmak közepette is útbaigazító tanítójává s az „élet mesterévé“, ha annak szellemét s tényezői mindegyikének értékét kellően ismeri s méltányolni tudja. A jelenkor alapos ismeretét a múlt idők tapasztalataival összevetve, míg egyfelől a múlt elhomályosodott képe megélénkül általa s az, a mi egy időre nézt távol esik tőlünk, a minden korszakra érvényes élet- és lélektani törvények tekintetbe vételével közel hozatik hozzánk s úgy látszik, mintha csak most, vagy nem igen régen történt volna s mintha következményeit még napjainkban is éreznők javunkra vagy kárunkra, másfelől a jelenkor eseményei s változatai, tekintve a hozzájuk hasonló események kimutatható befolyását a történelem folyamatjára, nagyrészt következményeiket illetőleg is könnyen áttekinthetők lesznek

s azon törvények értelmében, melyek az emberi cselekedetek állandó szabályzói, a biztos szempontokból kiinduló vizsgálatnak helyes elbírálása alá esnek s megszűnnek rejtélyek és titkok lenni.

Az irodalom története is ezen szempontból tárgyalandó, ha nem a tények és adatok halmozát s öszszegét értjük alatta, hanem a népszellem való nyilatkozását s az alkotó lélek kimeríthetetlen tevékenységét az idők folyamán át. Az epikának és a drámának forrása egyazon mindenkor s a szív ugyanazon érzései ihletik meg a lyra húrjait. A mélyebben vizsgáló előtt tisztán áll, hogy az írói alkotás az irodalomnak évezrekre terjedő történelme s az egyes remekműveknek, iskoláknak és hagyományoknak termékenyítő hatása s mindazon általányosságok daczára, melyek a műfajok és műformák természetéből s az emberi léleknek a gondolat és érzés szó által eszközölt kifejezése feltételeiből önkényt folynak s melyek különösen a fejlettebb műveltség színvonalán szorosabban meghatározott követelményekként lépnek fel, kincseinek legjavát az egyéni élet mélységéből meríti.

Az individualismus nemcsak az egyéni, hanem a néplélekben is gyökerezik s már itt külön lényegként tűnik fel, mely az illető ethnos rokonsági ágazatain át tovább fejlődve, mind határozottabban tovább nyilvánul.

Az irodalom ép úgy, mint a nyelv, melytől amúgy is el nem választható, mert hiszen a kettő egyazon szellem ikernyilatkozata, s előbbinek bármely terméke viszonyítva anyagához, azzal egy hasonlíthatlanul bensőbb és közelebbi viszonyban áll, mint teszem a művészi szobor azon márványdarabhoz, melyből kifaragtatott, lévén a nyelv nemcsak pusztá anyag, hanem egyszersmind a művész vésője is, s valósággal több mind a kettőnél, mert hiszen szervezete lényegileg örökös alkotás, mondjam, az irodalom és a nyelv a népszellem egyéni vonásait leghivebben tükrözik vissza s e tiszta tükörben a szóló és író lelkének mintegy hasonmása áll előttünk.

Valamint a nyelvek nyelvjárásokra oszlnak s néha az egymással szomszédos völgyek nyelvei is különböznek egymástól, úgy az irodalmak is más-más szembetűnő jelenséget mutatnak fel a historiaiilag egymáshoz szorosabban csatolt népfajok s a különböző vidékek lakosságának egyénileg kifejtett szelleméhez képest.

A dór fajú népek nemcsak nyelvjárásilag, de irodalmokat illetőleg is különböztek a joniaiktól s a latin írók legjelesebbjein is észrevehető hazájok s vidékők befolyása, pedig Rómában az irodalmi központosság együtt járt a politikai centralizmussal.

Az új-kor Európa művelt országaiban sok tekintetben más kivánalmakkal lép fel az iroda-

lom terén követendő irányelvek iránt, mint p. o. az ó-hellén vagy a régi római, de azért most is, s eltagadhatlan tény, még azon országokban is, melyekben egy állami hatalom szorosabb központosítás után törekszik, az államot kitevő egyes részek, égaljak és vidékek, nem mondanak le saját egyéni életökről, sőt ellenkezőleg az ethnographiai, historiai, nyelvészeti tanulmányok, az egyes nyelvjárások s a népköltészet mindennemű terményei iránt viseltető élénk érdeklődés, az irodalomtörténeti adatok eddig rejtve maradt forrásainak váratlan s nem egyszer véletlen felfedezése hatalmason felébresztette az érdekközösség kapcsán szorosan összefüggő ethnographiai csoportokban az egymáshoz tartozás érzetét. Paolo Jedeschi lodii tanár azon könyve, melyben az istriai lakosság nemzeti érzetének történelmi fejlődését vázolja, az istriai olaszoknál közkézen forog s ha példányai elfogynak, kétségkívül újabb kiadást fog érni.

Az egyesült Olaszország historiai jogosultsággal bíró egyes részei mai nap is, mint régen, saját központjaikból veszik szellemi tevékenységök egyik főerősségét s az irányt munkásságok terén. A régi Piemont a jelenben is kiváló gonddal műveli az államtudományokat, Bolognában most is, mint annak előtte, a jogi tudományok kiváló előszeretetben részesülnek, Nápolyban a bölcsészet,

Genuában s Velenczében a történelmi tanulmányok. Paduában az orvosi s természettudományok, Flórenczben a műtörténelem s aesthetika, Rómában az archaeologia foglalkoztatják az elméket s míg Észak-Olaszországban inkább a positivismus irányzata a tulnyomó, addig Dél-Olaszországban a bölcészeti tárgyalások nem egy kérdésénél azon eszményiséget vesszük észre, mely Campanella utopiáit teremté meg. Italia irodalmát e sokoldalúság a jelemben ép annyira gyarapítja, mint azt a multban is tette s a különböző irányok kiegészítve egymást s egy bizonyos pontig egyesülve belértékét nevelik s az egyoldalúság veszélyét elhárítják tőle. Az olasz irodalmi nyelv se úgy fejlődik, mint a hogy azt a Crusca óhajtaná s bár a jelen század egyik legnagyobb iroja, Manzoni, a toscanai nyelvhez való szoros ragaszkodást ajánlja, úgy a költészet, mint a próza nyelve Italia különböző vidékeiben elég gyakran merit a dialectusok élővizeiből s ezek által nemcsak felfrissül, de kifejezéseinek tiszta átlátszóságát gyakran ép ezeknek köszönheti s az élővizek üdítő hatásokon kívül még aranyhomokot is tartalmaznak, mely az irodalmi nyelvnek méltó ékességeül szolgálhat. A hivatott író érzi s érti, hogy a szülőföld nemcsak Anteusnak kölesönöz erőt a küzdelemre, de neki is irodalmi művei alkotása közt. S a nyelvjárással együtt jár sok más egyéb, mi a szűkebb körü

haza talaján tenyészik s levegője befolyása alatt fejlődött. Ilyen az illető lakosság lelkében a mélabús vagy ellenkezőleg a derült hangulat és világnézet, a kedélyvilág gyors hullámozása s e hullámokra áradó napfény és a rájuk szálló árnyék gyakori váltakozásai, vagy a hullámok csendes menete, a mint egyik a másik nyomába lép s a messze távolba követi útját s a világitás tüneteinek nagyobb egyformasága, ilyenek a képzelet s a lelkesedés hevének nagyobb vagy kisebb fokai, a higgadtabb felfogás, a skepsis és gúny iránt való fogékonyosság. Nincsen olyan lángész, bármily magas legyen repte, a kire szülőföldje, gyermekora s első környezete befolyással ne lett volna s mert lelke fogékonyabb a rendes mértéknél, e befolyás is erősebb, mint másoknál. Mielőtt szárnyra kelve a magasba szállott volna, lába a hazai földet taposta s utóbb majd csak érintette és ha magasan is járt környezete felett, az első benyomások varázsa, az általa először látott helyek rejtélyes sugallatai hiven elkísérték s a népköltészet vadon termő virágainak kedves illata felszállott egész hozzáig s lelkét körülbegte. Mindaz, a mi valamely ethnographiai csoport, vagy hosszabb időn át külön életet folytatott s historiai jogosúltsággal bíró néptörzs vagy a politikai és történelmi közösség kapcsán egymáshoz csatolt lakosság lelkében gyö-

keret vert s a mit abban az idők megérleltek, oly hatalommá lesz, mely a nemzeti élet és politika egyik munkás tényezőjének bizonyul s a melynek méltánylásától, helyes felhasználásától s a többi tényezőkhez való illeszkedésétől függ nagy részt az államnak ereje, jólléte, a közös haza felvirágzása, előhaladása s boldogulása. Azokra nézt pedig, kiket ezen érdekközösség kapcsa egymáshoz fűz, szent kötelesség saját szellemi fejlődésök felett tovább is örködni s külön életök jelenségeivel is bensőleg összeforrott irodalmok hagyományait tovább fűzni s úgy kapcsolni a nemzeti irodalom többi szálaihoz s annak szövetébe, hogy ne töredék- és elszakasztott szálók, hanem teljesekek és maradandók fűződjenek össze. Ez a szövet nem ugyanazon színű és rajzu symmetrikus részek összeillesztéséből lesz, hanem épen különbözőkből, melyek egymással végre is összhangba olvadnak.

Nekünk, erdélyi magyaroknak épúgy saját fajunk s történetünk, mint a közös haza iránt viseltető szent kötelességünk az erdélyi magyar irodalom oltárán lángoló tüzet, melyet őseink irodalmunk hajnalakor gyújtottak meg, buzgón illeszteni ébren tartani s híven virrasztani felette, az áldozatban nem lankadni s éjjeli s nappali kézzel oda törekedni, hogy e szent tűz hasonlóan a szent helyek örök lámpájához az idők mosto-

hasaga s az emberek közönye miatt valamiképpen el ne aludjék, sőt inkább mind szebb lánggal világítson további történeteink derűs és borús napjaiban. Ez azonban csakis szoros összetartás és kitartás mellett lehetséges s az összetartás megkívánja, hogy gyakran saját egyéniségünk érdekeit a közérdeknek alárendelni, feláldozni tudjuk. Ilyeténképpen lesz az áldozat teljessé s valódivá.

II.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Csernátoni Gyula titkári jelentése

az Erdélyi Irodalmi Társaság I-ső ünnepélyes közgyűlésén,
1889 évi május hó 26-án.

Két év mulva éppen száz esztendeje lesz annak, hogy városunkban ARANKA GYÖRGY egy nyelvmivelő társaság megalapításán fáradozott. Kolozsvárt jelent meg 1791-ben az Erdélyi Magyar Nyelvmivelő Társaság című munkácskája, melyben széles alapokon tárgyalja egy Erdélyben alakítandó tudós- és részben szépirodalmi társaság tervezetét. A terv igen szép volt, de a megvalósításnak utjában álltak a kedvezőtlen körülmények és így az egész mozgalom csaknem nyom nélkül elenyészett.

Ezután jó sokáig semmi komolyabb kísérlet sem történt egy erős alapokon szervezett irodalmi társaság megalakítására, mert DÖBRENTAI rövid időre maga körül csoportosítá ugyan ez évszáz elején az akkori jelesebb

írókat; — azonban mihelyt az Erdélyi Múzeum megszűnt és Döbrentei eltávozott Erdélyből: újból központ nélkül maradt és szétszoródott a már meglehetősen összetömörült derék kis írói kör. MIKÓ IMRE gróf valósítá meg aztán jóval később az Aranka által kitűzött cél egy részét, midőn az Erdélyi Múzeum-Egylet szervezésével és föllállításával egy tudós-társaságot teremtett az erdélyi részek számára, hol a honismeret- és egyéb tudományok művelői találkozzanak s fölolvassák és kiadványaik révén a tudománynak hazánk e részében is ott-hont teremtsenek.

De mindemellett is sokan érezték egy szépirodalmi társaság hiányát és a Múzeum-egylet választmánya előtt nem egyszer fordult meg az a terv, hogy az egylet egyik osztálya a szépirodalmat is felvévén programjába egy oly folyóiratot adjon ki, a melyben szépirodalmi s az u. n. széptudományok körébe tartozó művek is helyet találjanak. Az idea sokáig fönnforgott, de egyelőre meg nem valósulhatott.

Ezalatt azonban az erdélyi részek egy más pontján: Maros-Vásárhelyt történt kísérlet egy kizárólagosan szépirodalmi társaság megalakítására és APOR báró s az akkor ott élő TOLNAI LAJOS fáradozásai következtében létrejött a Kemény-Zsigmond-Társaság, a melynek Társaságunk soraiból is többen lettek tagjaivá

Rövid időn azonban mindenki meggyőződött róla, hogy Marosvásárhely irodalmi központnak nem eléggé alkalmas, — hiányozván belőle a tudományokkal- és irodalommal hivatásszerűen foglalkozó egyének nagyobb száma. Lassan-lassan tehát az ülések elmaradtak s a Társaság újabban kevés életjelt adott magáról.

Ime, ilyen előzmények és kilátások között nyert

hangot a sokak szívében lappangó vágy egy Kolozsvárt megalakítandó Irodalmi Társaság iránt először is a Kolozsvár cz. napilap 1888-ik évi 46-ik számában. A cikk czime: Irodalmi Társaság és alatta a szerkesztő jegye áll. Hogy csak éppen egy hangra volt szükség a rég érzett vágygyal szemben, bizonyítja az, hogy a következő számokban egész sora indult meg a cikkeknek, a melyek különféle módon és irányban fejtegetik az alakítandó Társaság célját és igyekeznek megtalálni irányát, egyik ilyen, a másik meg amolyan eszmékkal; -- de mindnyája feltétlenül helyeselvén magát a Társaság megalakításának ideáját. E cikkekből egyszersmind kitűnnek azon alapelvek is, a melyeken a Társaság később fölépült s a melyeket röviden a következőkben vonhatni össze: A siker kockáztatása lenne minden olyan irányzat, mely a tisztán irodalmi célzaton kívül bármi mást kívánna a Társaság céljául kitűzni. Ez természetesen nem zárja ki a hazafias célzatot, a mely nélkül magyar egylet el sem képzelhető. A Társaság ne lépjen connexióba semmiféle más egylettel olyan értelemben, hogy annak mintegy csak szakosztálya legyen, mert így jöhetnének körülmények, hogy a főcél, a mely tisztán irodalmi, alá kéne rendelnie. A Társaság hitvallása legyen: művelni a magyar szóban nyilvánuló szépet és elősegíteni minden jóra való irodalmi törekvést az erdélyi részekben.

E cikkek hatása alatt tartatott meg 1888. márcz. hó 3-án az első értekezés a helybeli iparos-egylet palotájában, a melyen ideiglenes elnökké BÁNYFY GYÖRGY br. és ideiglenes titkárrá CSERNÁTONI GYULA választottak meg. Ugyanez értekezés egy bizottságot is küldött ki az alapszabályok megkészítése céljából a PETELEI ISTVÁN, mint előadó, s a BARTHA MIKLÓS, ÉJSZAKI KÁROLY, LÁNCZI GYULA,

HEGEDŰS ISTVÁN, SÁNDOR JÓZSEF és e sorok írója, mint bizottsági tagok személyében.

E bizottság megkésztívén az alapszabálytervezetet, márczius 24-én d. e. 11 órakor, mint ideiglenesen megalkult Társaság, már meg is tartá első felolvasó-ülését a kereskedelmi akadémia disztermében a következő programmal: FELMÉRI LAJOS: Tolsztoj és a gyermekek; JAKAB ÖDÖN: Költemények; PETELEI ISTVÁN: Bimbó-fakadás (elbeszélés). A közönség ez alkalommal oly érdeklődést tanusított, hogy a még csak alakuló-félben lévő Társaság indittatva érzé magát a felolvasó-üléseket áprilismájus- és június hónapokban is megtartani. A nyári szünet alatt lejöttek a hivatalosan megerősített alapszabályok is, a mi lehetővé tette, hogy a Társaság, mint ilyen, véglegesen megalakuljon.

Mindeddig a körülményei folytán állandóan távol lenni kényszerült Bánffy György br. helyett ÉLSZAKI KÁROLY vezeté a gyűléseket, ki időközben ideiglenes elnökké választatott.

Az első közgyűlés 1888. november hó 18-án volt, a melyen az Erdélyi Irodalmi Társaság 31 taggal megalakultnak nyilvánítván magát, elnökké KUUN GÉZA grófot; alelnökké SZÁSZ GERÓT és FELMÉRI LAJOST; titkárrá CSERNÁTONI GYULÁT választá meg. Ugyanekkor a Társaság kiegészíté magát BRASSAI SÁMUEL, DÓZSA DÁNIEL, GYULAI PÁL, SALAMON FERENC', SZABÓ KÁROLY, SZILÁGYI SÁNDOR, tiszteletis E. KOVÁCS GYULA, FINÁLY HENRIK, KISS SÁNDOR és DR. GERANDO ANTONINA rendes tagokkal. A közgyűlést felolvasó-ülés követte és ettől kezdve — a közönség nagy érdeklődése mellett — minden hó 2-ik vasárnapján megtartott a rendes felolvasó-ülés úgy, hogy ezek száma — a végleges megalakulás előttiekkel együtt — a mai napig már 11-re megy.

Felolvasott ez üléseken 25 tag összesen 34 művet. Jegyzékek a következő: FELMÉRI LAJOS: Tolstoj és a gyermekek, A nemzeti nevelésről; JAKAB ÖDÖN: Költemények; KUUN GÉZA: Kötelességeink, Megnyitóbeszéd az Erd. Irod. Társ. I-ső ünnepélyes közgyűlésén, Dora D' Istria; KÖVÁRY LÁSZLÓ: Irodalmi viszonyok Erdélyben 1848. előtt; HEGEDŰS ISTVÁN: három izben három költemény; PETELEI ISTVÁN: Bimbófakadás, A karja, elbeszélések; MOLDOVÁN GERGELY: Liszt Ferencz és a magyar zene Jassyban; GYARMATHY ZSIGÁNÉ: Különös álom és a Néma anyja, elbeszélés; SEBESI JÓB: két izben két költemény; LÁNCZY GYULA: Kémény Zsigmond, A költő neje, irodalmi tanulmányok; HORY BÉLA: Az arany fog, elbeszélés; JÉKEY ALADÁR: költemények; BRASSAI SÁMUEL: Hic Rhodus, hic salta; DÓZSA DÁNIEL: Fátyolképek; SZÁSZ BÉLA: Pandora, Longfellow drámai költeményének fordítása; SZÉCHY KÁROLY: Kaulbach történelmi festményei; MEDGYES LAJOS: Halottaink, költemény; BENEDEK ELEK: Váratlan vendég, elbeszélés; FINÁLY HENRIK: Ujságok a régi Rómában; RÉTHY LAJOS: Pályázat egy kis grófnőre, elbeszélés; FERENCZI ZOLTÁN: Költemények Poe Edgartól, fordítva; SZAMOSI JÁNOS: Euripides Medea című tragoediája; KIS SÁNDOR: Föl a zászlót, költemény; KOZMA FERENCZ: Zürichi emlék, költemény; DE GERANDO ANTONINA: Nehány szó Leconte de Lisle újabb francia költőről.

A felolvasó-üléseken kívül tartatott még egy alakulóközgyűlés és 4 zártülés, melyeken a Társaság keblü ügyeiről intézkedtek a tagok.

Egy év alatt ennyi a szellemi siker, a mit a kezdet nehézségeivel küzdve elérni lehetett. Anyagi tőkegyűjtésre

még nem volt mód és alkalom. A Társaság első és eddig még egyetlen alapító-tagja SZÉKY MIKLÓS úr, ki 50 frttal mindjárt a közgyűlés után megnyitotta anyagi támogatóink sorát és e — még akkor csak kezdő — törekvéseinkbe helyezett bizalom által Társaságunkat hálára kötelezte.

Azonban — jöllehet az anyagi tőke hiányzott — a Társaság mégis arra munkált, hogy az ülésein felolvasott műveket a nagy közönség számára is összegyűjtse és hozzáférhetőkké tegye, mert csak így képzelé maradandónak a hatást, a melynek elérését, czélul tűzte ki maga elé. Örömmel jelenthetem bé, hogy a fáradozás nem volt hiábavaló, mivel FEJÉR VILMOS úr, a helybeli „Közművelődés“ irod. intézet kő- és könyvnyomda tulajdonosa oly kedvező ajánlatot nyújtott be a Társaság kiadványaira vonatkozólag, a mely teljesen biztosítja ezek megjelenését. Az első fűzet a mai napon már a közönség ítélszéke elé kerül; e helyen tehát nincs miért tovább is foglalkozni vele.

A kiadványok kérdésével kapcsolatosan egyszersmind az is elhatározottat, hogy a Társaság belügyeire és szervezetére vonatkozó szabályok és tudnivalók egy Évkönyvben foglaltassanak össze, a mely, mint a Társaság hivatalos kiadása, már a folyó évi ünnepélyes közgyűlés napján megjelenjék és minden tagnak megküldessék. Fájdalom, már a legelső Évkönyvben is külön rovatot kellett szerkeszteni a meghaltak számára! DEÁK FARKAS és BÁNFFY GYÖRGY báró elhúnytak, mielőtt még munkásságukkal is bizonyíthatták volna azt a lelkesedést, a melylyel ügyünkhöz csatlakozának. A Társaság gondoskodott róla, hogy emlékezetök e körben fennmaradjon.

És most, midőn e vázlatos jelentésem a végefelé közeledik, a köszönet szavai legyenek az utolsók benne.

Társaságunk a legelső szervezkedés óta csak jóakaratot buzdítás és elnézést tapasztalt a közönség részéről. A végleges megalakulás még csak tervben volt s a kereskedelmi akadémia igazgatósága már szállást ajánlott föl neki, a hol üléseit és tanácskozásait megtarthassa. Kolozsvár legintelligensebb közönsége zsúfolásig megtölté a termet fölolvadásai alkalmával, bizonyítékául annak, hogy a Társaság működése hiányt pótol és hogy céljaira és törekvéseire szükség van. A nem haszontalanul végzett munka jól eső tudata bizalmat öntött a kételkedőkbe is, hogy önzetlenül törekedjenek a siker után. Köszönet tehát a közönségnek, a mely munkatársunk volt a küzdelemben és részes mindazon sikerben, a melyet csak elérhettünk!

III.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az Erdélyi Irodalmi Társaság alapszabályai.

1. A társaság czime, pecsétje, székhelye.

A társaság czime : Erdélyi Irodalmi Társaság. Pecsétjén a cím és 1888-diki évszám áll. Székhelye Kolozsvár.

2. A társaság célja.

Az irodalmi, szépműtani érdekek istápolása Erdélyben; a szépirodalomnak nemzeties irányú mívelése.

3. A cél eszközei.

Szépirodalmi, szépműtani tárgyú felolvasások rendezése; a népi költészet remekeinek gyűjtése; esetleg pályadijak kitűzése által a szépirodalmi munkálkodásra való serkentés.

4. *A tagok.*

A társaság tagjai tiszteletbeliek, alapítók és rendesek.

5. *A tiszteletbeliek.*

Tiszteletbeli tagok, kik a társaság céljául kitűzött irányban nagyobb irodalmi érdemekkel tűnnek ki.

6. *Az alapítók.*

Alapító tagok, kik a társaság céljaira legalább 50 frtot adtak.

7. *Rendes tagok.*

Kik a társaság célját munkálkodásukkal mozdítják elő. Számuk az ötvenet nem haladhatja meg. Választatnak azok közül, kik a társaság célját érdeklőleg az irodalomban jelentősebb munkálkodást fejtettek ki.

8. *A tagok választása.*

Rendes tagokat az üresedésben levő helyre, legalább egy rendes tag ajánlatára a közgyűlés választ, titkos szavazással. Tiszteletbeli tagokat a választmány ajánlatára a közgyűlés választ. Ha a társaság külföldi egyéneket akar tagjaiul választani, előbb ebbeli szándékát a magyar kir. belügyminisztériumhoz felterjeszti. A választások élethossziglan szólnak.

9. *A tagok jogai.*

A rendes és tiszteletbeli tagok a társaság tanácskozásaiban részt vehetnek, felolvasásokat tarthatnak. Joguk van az „Erdélyi Irodalmi Társaság tagja” címet viselni.

10. *A tagok kötelezsége.*

A rendes tagok kötelesek évenként legalább egyszer felolvasást tartani.

11. A társaság igazgatása.

A társaságnak van elnöke, két alelnöke, titkára, pénztárnoka, ellenőre. Ezek és a rendes tagok alkotják a választmányt. A társaság minden rendes tagja egyszersmind a választmány tagja is. A tisztviselőket a közgyűlést követő tisztújító-gyűlés választja szótöbbséggel. Ha első választásnál általános szótöbbsége egynek sem volna, a második szavazás a két legtöbb szavazatot nyert jelölt között történik. Üléseken a hiányzó elnököt s alelnököket a legidősebb s a titkárt a legfiatalabb rendes tag helyettesíti.

12. A társaság vagyona.

A társaság vagyona az alapító-tagsági összegekből s esetleg egyéb jövedelmekből áll. Feloszlás esetén a vagyon, a magy. kir. belügyminisztériumhoz való előleges bejelentés után az „Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület“-re száll.

13. A közgyűlés.

A társaság minden évben tart egy ünnepélyes közgyűlést Kolozsvárt május első vasárnapján. Ekkor tétetik jelentés a társaság működéséről. Tárgyát a közgyűlésnek szépirodalmi és szépműtani tárgyú felolvasások teszik. A közgyűlés szavazó tagjai a tiszteletbeli és rendes tagok. A köz-, valamint a választmányi gyűlésekről vezetendő jegyzőkönyveket a gyűlésekből az elnök által ad hoc kiküldendő két tag hitelesíti. Rendkívüli közgyűlést összehív bármikor az elnök, ha 15 tag írásbelileg indokolva kívánja. Ily közgyűlés az alapszabályok megváltoztatásának kérdésében s a netaláni feloszlást illetőleg határozhat.

Határozathozatalra az alapszabályok megváltoztatását érdeklőleg abszolút többség és a feloszlást illetőleg

az összes tagok háromnegyede határozhat érvényesen. A rendkívüli közgyűlés határidejének napja két héttel előbb közzé teendő s a tagokhoz küldendő meghívókon a gyűlés célja jelzendő. A megváltoztatott alapszabályok s a feloszlást kimondó határozat felső jóváhagyás alá bocsátandó.

14. Az ülésekről.

A társaság rendes felolvasó üléseit Kolozsvárt, július és augusztus hónap kivételével minden hó utolsó vasárnapján tartja. Ez ülések nyilvánosak, de a társaság ügyeit illető zárt tanácskozásokban végződnek. Érvényes határozathozatalára 7 tag jelenléte szükséges. A társaság ez országrész nagyobb városaiban legalább egyszer évenként felolvasást tart, szépirodalmi s szépműtani tárgygyal.

15. Az elnök, az alelnökök.

Az elnök a társaságot más társaságok, hatóságokkal szemben képviseli s az ügyeket vezeti.

Az alelnökök az elnököt helyettesítik ennek akadályoztatása esetén.

16. A titkár.

A titkár vezeti a jegyzőkönyvet, viszi a társaság levelezéseit; gondoskodik az ülések felolvasásairól s a gyűlések tartásáról hirlapilag is értesíti a közönséget.

17. A pénztárnok, az ellenőr.

A pénztárnok kezeli a társaság pénztét. Kiadásokat a köz vagy választmányi gyűlések határozataira eszközöl. Számadásait minden esztendőben a közgyűlésen bemutatja.

Az ellenőr a pénztár kezelését ellenőrzi s állásáról félévenként jelentést tesz a rendes üléseken.

18. *Az állam felügyelete.*

Ha a társaság a fennebbi, az alapszabályokban meghatározott körét túllépné: a m. kir. kormány által a felüggesztés után elrendelendő vizsgálat eredményéhez képest fel is oszlattathatik, vagy az alapszabályok legponosabb megtartására köteleztethetik.

Az „Erdélyi Irodalmi Társaság“ 1888. június 3-án tartott alakuló gyűléséből.

Éjszaki Károly,
id. elnök.

Dr. Csernátoni Gyula,
id. titkár

BCU Cluj / Central University Library Cluj

38585. szám.

VII.

Látta a m kir. belügyminiszter.

Budapesten, 1888. június hó 11-én.

A miniszter helyett:

Beniczky,
államtitkár.

IV.

Az Erdélyi Irodalmi Társaság
ügyrendje.

I. Ü l é s e k.

1.

A Társaság a — juliusi és augusztusi szünetet kivéve — minden hó 2-ik vasárnapján egy rendes ülést tart.

2.

A tárgysorozat megállapításáról az elnökség gondoskodik.

3.

A választmányi (zárt) ülésekre a titkár külön meghívókat csak akkor küld, ha nagyobb fontosságú tanácskozási tárgyak vannak, a melyek aztán a meghívókon is jelölendők.

4.

Ha valaki fontosabb indítványt akar tenni, szándékát az ülés előtt legalább 24 órával bejelenteni tartozik.

5.

A rendes ülést megelőzőleg, vagy után az elnök a szükséghez képest zártülést hívhat egybe, a melyen a mult ülés határozatai vétetnek számba.

6.

Az üléseket az elnök és alelnökök akadályoztatása esetén a legrégebb tagok idősebbje vezeti.

7.

A Társaság személyzetében előfordult változások, alapítványok vagy ajándékok nyilvános felolvasó-ülésben is bejelentendők az elnök által; — egyéb keblü ügyek azonban mindig zártülésen tárgyalandók.

8.

A szavazás személyi ügyekben mindig titkos; egyébkor pedig nyilvános.

9.

A fontosabb indítványok esetleg bizottságokhoz is utasíthatók. Ha valamely indítvány következtében bizottság küldetik ki, abban az indítvány-tevőnek mindig helye van.

10.

A Társaság tagjai a felolvasó-üléseken vagy maguk olvassák föl dolgozataikat, vagy a Társaság valamely erre vállalkozó tagja által mutattatják be. Szükség esetén és kivételesen nem tagok is szerepelhetnek előadók gyanánt azok közül, kik e szakmában kiváló képességökről ismeretesek; — ezek nevei azonban az elnökségnél — legalább egy héttel a felolvasás előtt — esetről-esetre bejelentendők.

11.

Ha a felolvasó-üléseken valamely fölolvasás tulságosan hosszú időt venne igénybe, az elnöknek joga van a sorrendben netalán még következő tárgyakat a jövő ülésre halasztani.

12.

Minden tagnak jogában áll az előadásra észrevételeket tenni, melyekre a felolvasó válaszolhat.

13.

Az ülések jegyzőkönyveit a titkár vezeti s az elnök, vagy az evégre kinevezett két tag hitelesíti. A hitelesítők kinevezésénél az indítványtevők, vagy felolvasók veendőek tekintetbe.

II. Közgyűlések.

14.

A Társaság közgyűléséről és megtartási idejéről az alapszabályok 13. §-a intézkedik.

15.

Az ünnepélyes közgyűlés tárgysorának előkészítése az elnökökből és a titkárból álló rendező-bizottság feladata.

III. Tagválasztás.

16.

a) A márcziusi ülésben megállapittatik, hogy hány hely tölthető be a rendes tagok sorában.

b) Minden tagnak joga van annyi jelöltet ajánlani, a hány hely betölthetőnek határoztatott. Az ajánlatok legkésőbb április hó 2-ik vasárnapjáig a titkárnál írásban benyújtandók, a mely határidő eltelte után ajánlás többé nem fogadtatik el.

c) Az ajánlatok az áprilisi ülésben bemutattnak és a választás az ünnepélyes közgyűlést megelőző zártülésen ejtetik meg és az ünnepélyes közgyűlésen hirdettetik ki.

d) A szavazás mindig titkos.

e) Érvényesen csak oly jelöltre lehet szavazni, a ki ajánlva volt.

f) Minden választásra legalább 20 szavazó szükséges.

g) A megválasztás csak úgy érvényes, ha a jelölt általános többséget nyert.

IV. A tagok munkássága.

17.

A társaság elvárja tagjaitól, hogy évenként legalább egyszer egy-egy felolvasást tartsanak.

18.

A titkárnak kötelessége a rendes tagokat ebbeli kötelezettségek teljesítésére figyelmeztetni. Sikertelenség esetén elnöki felhívás intéztetik hozzájuk.

19.

Ha valamely rendes tag által bejelentett dolgozatra nézve az elnökségnek oka van attól tartani, hogy az a Társaságnak akár erkölcsi, akár anyagi érdekeibe, vagy alapszabályaiba ütközik, joga van a nyilvános ülést megelőzőleg zártülést hívni össze s ott aggályait előterjeszteni. Ily esetben a Társaság az illető dolgozat előleges bemutatását kívánhatja.

20.

A vendégek által felolvasásra szánt munkák a Társaság titkáránál nyújtandók be s mindenkor bírálat alá esnek. A bírálatról az elnökség gondoskodik, még pedig oly formán, hogy két tagot kér föl véleményadásra. Eltérő véleményezés esetében a mű egy harmadik bírálónak adatik ki.

21.

Vendégek munkálatait a Társaság ülésein — a szerző óhajlásának figyelembe vételével — az elnök által fölkért rendes tag mutatja be.

22.

Akár vendégnek, akár tagnak oly felolvasása, melyet szerzője a Társaság kiadványai közé óhajt felvételni, előlegesen mindig bírálat alá esik. E jogot a Társaság által évről-évre megválasztott szerkesztő-bizottság gyakorolja.

V. Elhunyt tagok végtisztessége.

23.

Elhunyt tagjait az Erdélyi Irodalmi Társaság a következő végtisztességben részesíti:

a) Ha a haláleset Kolozsvárt fordul elő, a Társaság tagjai részt vesznek a temetésen. Ha ez ülés idejére esnék, az ülés elhalasztatik.

b) Az elhunyt tag halálát az elnök a legközelebbi felolvasóülésen rövid bejelentéssel hozza a tagok és a megjelent közönség tudomására.

c) Az elhunyt tag fölött valamelyik rendes tag nyilvános, vagy ünnepélyes közgyűlésen emlékbeszédet mond.

d) Ha a tag vidéken halt meg, temetésén a Társaság képviselteti magát; vagy valamely formában jelét adja részvételének.

e) A társaság különös érdemű tagjai elhúnytáról külön gyászjelentést is adhat ki, mire nézve esetről-esetre az elnökség intézkedik.

V.

AZ ERDÉLYI IRODALMI TÁRSASÁG SZEMÉLYZETE.

1889. MÁJUS 26-ÁN.

Tisztviselők:

Elnök: KUUN GÉZA GRÓF Maros-Némethi.
Alelnök: SZÁSZ GERŐ ... Kolozsvár.
 " " ... FELMÉRI LAJOS . Kolozsvár.
Titkár: ... CSERNÁTONI GYULA Kolozsvár.
Pénztárnok: Betöltetlen.

Tiszteleti tagok:

BRASSAI SÁMUEL Kolozsvár.
 DÓZSA DÁNIEL Budapest.
 GYULAI PÁL Budapest.
 SALAMON FERENCZ Budapest.
 5 SZABÓ KÁROLY Kolozsvár.
 SZÁSZ KÁROLY Budapest.

Rendes tagok:

BENEDEK ELEK Budapest.
 CSERNÁTONI GYULA Kolozsvár.
 ÉJSZAKI KÁROLY Kolozsvár.

	ENDRŐDI SÁNDOR	Nagyvárad.
5	FELMÉRI LAJOS	Kolozsvár.
	FERENCZI ZOLTÁN	Kolozsvár.
	FINÁLY HENRIK	Kolozsvár.
	DE GERANDO ANTONINA... ..	Kolozsvár.
	GYARMATHI ZSIGÁNÉ	Bánffy-Hunyad.
10	HEGEDŰS ISTVÁN	Kolozsvár.
	HORY BÉLA	Kolozsvár.
	JAKAB ÖDÖN	Déva.
	JÉKEY ALADÁR	Kolozsvár.
	KOZMA FERENCZ	Kolozsvár.
15	KÓOS FERENCZ	Brassó.
	KORBULY JÓZSEF	Kolozsvár.
	KÖVÁRY LÁSZLÓ	Kolozsvár.
	KUUN GÉZA GRÓF	Maros-némethi.
	E. KOVÁCS GYULA	Kolozsvár.
20	KIS SÁNDOR	Kolozsvár.
	LÁNCZI GYULA	Kolozsvár.
	MEDGYES LAJOS	Deés.
	MOLDOVÁN GERGELY	Kolozsvár.
	PETELEI ISTVÁN	Kolozsvár.
25	RÉTHY LAJOS	Déva.
	SEBESI JÓB	Kolozsvár.
	P. SZATHMÁRY KÁROLY	Budapest.
	SZATHMÁRY GYÖRGY... ..	Budapest.
	SZAMOSI JÁNOS	Kolozsvár.
30	SZINNYEI JÓZSEF	Kolozsvár.
	SZÁSZ BÉLA	Kolozsvár.
	SZÁSZ GERŐ	Kolozsvár.
	SZÉCHY KÁROLY	Kolozsvár.

Az Erdélyi Irodalmi Társaság elhunyt tagjai

1889-İK ÉVI MÁJUS 26-IG

1888 DEÁK FARKAS.

1889 BÁNFFY GYÖRGY, BÁRÓ.

Az Erdélyi Irodalmi Társaság alapítója

1889. FEBRUÁR HÓ 26-IG

SZÉKI MIKLÓS Kolozsvár.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM:

	Lap.
I. <i>Kuín Géza gr.</i> Elnöki megnyitó beszéd	3.
II. <i>Csernütöni Gyula.</i> Titkári jelentés.	10.
III. Az Erdélyi Irodalmi Társaság alapszabályai	16.
IV. Az Erdélyi Irodalmi Társaság ügyrendje	21.
V. Az Erdélyi Irodalmi Társaság személyzete. . . .	26.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

